

КОНЦЕПТОЛОГІЯ НОВОГО ЗАПОВІТУ

У статті висвітлено проблеми дослідження текстових концептосфер. На основі концептуального аналізу описано операційні засади виявлення смислових домінант тексту.

Ключові слова: Новий Заповіт, концепти, текстові смислові структури, концептосфера твору.

Серед багатьох концептуальних досліджень, які помітно активізувались останнім часом, особливе місце займають студії з концептології сакральних текстів, насамперед Біблії. Це пов'язано з багатьма факторами як загальноцивілізаційного, так і власне наукового характеру. Актуальності набули дослідження в галузі когнітивної лінгвістики, що мають велике теоретичне і прикладне значення, особливо у зв'язку з розвитком інженерії знань. Методика когнітивних досліджень спрямована на мову як загальний когнітивний механізм, як когнітивний інструмент — систему знаків, що відіграють важливу роль у репрезентації та трансформуванні інформації. В основі когнітивного підходу — виявлення максимального спектра знань, закладених у структурі мовних одиниць та їхніх комплексів, використовуваних у когнітивно-комунікативній діяльності. «Виникнення когнітивної лінгвістики — це один з епізодів загального методологічного зсуву, який почався в лінгвістиці з кінця 1950-х років і зводиться до зняття заборони на введення в розгляд “далеких від поверхні”, недоступних безпосередньому спостереженню теоретичних конструктів»¹.

Когнітивна лінгвістика займається такими проблемами, як встановлення кореляцій між когнітивними структурами й одиницями мови, що їх об'єктивують, вивчення структур представлення знань, пояснення тієї ролі, яку відіграє мова в пізнавальній діяльності людини, в процесах концептуалізації та категоризації людського досвіду та ін. Концептуалізм визнається особливим типом пізнання; відповідно сучасна наука про мову активно розглядає комплекс проблем, пов'язаних із дослідженням і характеристикою концептів тексту. Окремий концепт являє собою абстракцію, що узагальнює значення ряду своїх мовних реалізацій, а конкретна форма цього концепту задається інтервалом абстракції, у межах якої він якісно визначений, тобто обсягом лексико-семантичної парадигми, сформованої одиницями, що передають цей концепт у тексті.

Концептуальний напрям успішно розвивається в працях багатьох дослідників. На сьогодні існує кілька основних підходів до проблеми концепту: семантичний (А. Вежбицька, В. В. Колесов, І. П. Михальчук та ін.), лінгвокультурологічний

¹ *Соснин А. В.* Средства вербализации концепта «Лондон» в английском культурном пространстве.— Нижний Новгород, 2011.— С. 5.

(Ю. С. Степанов, В. І. Карасик, С. Г. Воркачов, В. М. Телія, В. В. Красних, В. А. Маслова та ін.), лінгвокогнітивний (О. С. Кубрякова, А. П. Бабушкін, М. М. Болдирев, З. Д. Попова, Й. А. Стернін, О. В. Кравченко та ін.). Ці підходи до розуміння концепту не взаємовиключні, вони всі пов'язані, взаємодіють один з одним, додаючи той чи інший елемент до загального розуміння тексту.

У нашому дослідженні концепт розглядається через опис його семантичного складу і представлення способів його мовних експлікацій. Дослідники констатують, що «будь-яка дискретна одиниця колективної свідомості, яка відображає предмет реального або ідеального світу, зберігається в національній пам'яті мови у вербально позначеному вигляді»².

Таким чином, концепт вивчається через засоби мови, які надають «видимий» доступ до не спостережуваних структур підтексту твору. Як відзначає М. М. Болдирев, «структура і зміст різних концептів виявляється через значення мовних одиниць, які репрезентують певний концепт, їх словникові тлумачення, мовні контексти»³. Подібне бачення представлено в дослідженнях Л. О. Чернейко, яка вказує, що «концепт імені охоплює мовне переломлення всіх видів знання про явище, яке стоїть за ним»⁴.

Під час інтерпретаційного аналізу відбір засобів вербалізації концепту здійснюється на основі його контекстних реалізацій, тобто розглядається його відношення до інших мовних засобів, пов'язаних із ним. Таким чином виявляються умовні складники внутрішньої структури концепту: «Із визнання концепту як плану змісту мовного знака випливає, що він включає в себе крім предметної віднесеності всю комунікативно значущу інформацію. Передусім це вказівка на місце, яке займає цей знак у лексичній системі мови: його парадигматичні, синтагматичні та словотвірні зв'язки — те, що Ф. Соссюр називає “значущістю” і що, в кінцевому підсумку, відбиває “лінгвістичну цінність позамовного об'єкта”, яка виявляється в семантичній щільності тієї чи іншої тематичної групи, співвіднесеної з концептом»⁵.

Концепт складається з компонентів (концептуальних ознак), тобто «окремих ознак об'єктивної або суб'єктивної дійсності, що диференційовано відображені в його змісті й вирізняються за ступенем абстракції»⁶. Підсумовуючи смисли, закладені в інтерпретувальних лексичних засобах, можемо отримати достатньо повний семантичний опис досліджуваного концепту. В інваріантній моделі концепт представлений як межа узагальнення плану змісту мовних одиниць, що покривають певну семантичну область⁷.

Концепт, на думку дослідників, має складну багатопланову структуру. Так, для Ю. С. Степанова концепт — це «пучок» уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, що супроводжують слово⁸. В. І. Карасик убачає у складі концепту

² Бабушкін А. П., Жукова М. Г. Перевод реалій в свете проблем когнитивной семантики // Проблемы культурной адаптации текста : Тез. докл. междунар. науч. конф. — Воронеж, 1999. — С. 11.

³ Болдырев Н. Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики // Вопр. когнитив. лингвистики. — 2004. — № 1. — С. 26.

⁴ Чернейко Л. О., Долинский В. А. Имя судьба как объект концептуального и ассоциативного поля // Вестн. Моск. гос. ун-та. Сер. 9 «Филология». — 1996. — № 6. — С. 21.

⁵ Воркачев С. Г. Культурный концепт и значение // Тр. Кубан. гос. технол. ун-та. Сер. «Гуманит. науки». — Краснодар, 2003. — Т. 17. Вып. 2. — С. 268.

⁶ Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. — М., 2007. — С. 17.

⁷ Лукин В. А. Концепт истины и слово *истина* в русском языке (Опыт концептуального анализа рационального и иррационального в языке) // Вопр. языкознания. — 1993. — № 4. — С. 63.

⁸ Степанов Ю. С. Константы : Словарь русской культуры. — М., 2001. — С. 43.

образно-перцептивний компонент, поняттєвий (інформаційно-фактуальний) компонент і ціннісний складник (оцінка і поведінкові норми)⁹. З. Д. Попова та Й. А. Стернін розділяють концепт на кілька зон — ділянок інтерпретаційного поля, що мають певну внутрішню змістову єдність¹⁰.

При моделюванні концепту використовується ряд дослідницьких процедур, які дозволяють визначити весь потенціал його складників. Зміст концепту видається цілісним і структурованим семантичним простором: «Концепт, звичайно, співвідноситься більше ніж з однією лексичною одиницею, і логічним завершенням подібного підходу є його співвіднесення з планом вираження усєї сукупності різнорідних синонімічних (власне лексичних, фразеологічних і афористичних) єдностей, які описують його в мові, тобто в кінцевому підсумку концепт співвіднесений з планом вираження лексико-семантичної парадигми»¹¹. Будівельним матеріалом при цьому виступають поля, що розкривають певну тему — концептосферу. Отже, концепт постає як багатовимірне смислове утворення, детерміноване моделюванням таких концептосфер, як складна структурна одиниця з великим набором вербалізаторів, організованих в асоціативно-семантичний простір. Мовна концептуалізація здійснюється як сукупність прийомів семантичного представлення плану вираження лексичних одиниць. Цей аналіз може доповнюватися дослідженням семантичної структури та етимології слова-номінанта концепту, аналізом його дефініцій у словниках, підключенням соціолінгвістичних методів дослідження, таких як анкетування носіїв мови, залучення матеріалів суміжних дисциплін: соціології, психології, культурології та ін.

У цій статті спробуємо описати процедуру дослідження концептів у Новому Заповіті, який займає особливе місце серед інших текстів. Його вище покликання — явити людям Боже одкровення, Божу істину й показати шлях спасіння. Якщо саме так розуміти прагматику цього тексту, то одним із завдань дослідника є пошуки істини, вираженої різними мовними засобами, і розкриття змісту вчення, яке міститься в Новому Заповіті як частині Біблії.

Дослідження біблійних концептів заслуговує, без сумніву, найпильнішої уваги, оскільки вони є носіями глибоких текстових змістів. Саме використання методу концептуального аналізу допоможе виявити їх доміанти, виділити, описати й представити ідеї тексту, які закладені в концептуальній системі та зафіксовані в текстових засобах.

Метою нашого дослідження є визначення особливостей концептів Нового Заповіту на основі виявлення їхньої ієрархічної структури (субконцепт — концепт — суперконцепт), опис класифікаційних ознак біблійних концептів, що становлять зміст тексту — від ядра до периферії, а також з'ясування системних характеристик концептуального комплексу Біблії та встановлення на підставі цього спеціального формалізованого об'єкта — «концептографічної системи», принципи побудови якої можуть бути застосовані до визначення концептуальних комплексів інших текстів.

Маркери концептуального комплексу втілюються в тексті у вигляді множини ключових (домінантних) слів. На першому етапі дослідження здійснюється виділення цих слів у системі лексико-семантичних засобів тексту. Ключові слова мають низку суттєвих ознак, які дозволяють диференціювати їх на тлі інших лексичних одиниць. Такими ознаками є: 1) високий ступінь повторюванос-

⁹ Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс.— М., 2004.— С. 118.

¹⁰ Попова З. Д., Стернин И. А. Знач. праця.— С. 82.

¹¹ Воркачев С. Г. Знач. праця.— С. 271.

ті цих слів у тексті, частотність їх уживання; 2) здатність конденсувати, згорнути інформацію, виражену у відповідній частині тексту, а також і текстом у цілому (ця ознака особливо яскраво виявляється у ключових слів заголовної позиції); 3) редукована контекстом багатозначність, семантична визначеність, реалізація в тексті їхніх парадигматичних, синтагматичних і словотвірних зв'язків.

Опертя на ключові слова зумовлене тим, що вони формують систему лейтмотивів, для яких характерний високий ступінь підключення до текстових смислів завдяки потужній мережі зв'язків і відношень, що їх індукує повторюване слово, а отже, вони є провідними носіями смислу, утворюють своєрідний смисловий каркас, на який «натягуються» головні ідеї тексту. Таким чином, ключове слово є представником надвербального смислу, співвідносного з певними текстовими фрагментами, воно є одним з виявів категорій перспекції та ретроспекції тексту. Отже, лейтмотив за своєю природою має знаковий характер, репрезентуючи певне імпліцитне, інваріантне протягом тексту значення, що виникає на основі структур особливим способом організованого вербального тексту — смислових асоціацій та «перегукувань» у текстовій структурі, він формує композиційний зв'язок між фрагментами лейтмотивного дискурсу, лінії його розвитку, стійкі мотиви й наскрізні образи, утворюючи архітектоніку тексту. Засоби організації такого загального смислу можуть бути різними, його конструюють різні мовні й текстові одиниці, а їх комплексний аналіз дозволяє окреслити сутнісні ознаки світу, що моделюється текстом, визначити підтекст твору та його наскрізні образи.

При визначенні ключових слів Нового Заповіту до уваги не бралися службові та повнозначні слова, які є нерелевантними для формування біблійних смислів: *жінка, світ, тіло, час, ти, говорити, бачити, чути, великий, короткий* та ін.; не враховувалися також біблійні слова, що не виявили конструктивності при формуванні біблійних постулатів: *ангел (ангел з'явився, ангел сказав і т. ін.), пророк (слухайте пророка, Бог поставив пророка і т. ін.), дух, душа, первосвященик, хрестити, церква* і т. ін.

При аналізі ключових слів враховувалися також деривати (*віра — вірувати, віруючий, повірити, увірувати, невіра, невіруючий* і т. ін.) і синоніми (*Євангеліє — проповідь, слово спасіння, слово істини* і т. ін.).

Як ключові для цього дослідження були обрані слова, що мають понад 100 слововживань у тексті (*Ісус Христос — 954 слововживання, Бог — 830, віра — 571, Господь — 551, Отець — 311, закон — 181, гріх — 155, спасіння — 152, благодать — 135, Царство Небесне — 133, Євангеліє — 122*).

Отже, першим кроком в аналізі текстових концептів є виділення ключових слів на підставі їхньої частотності та змістового наповнення в тексті. Ця процедура дозволяє визначити перший, «зовнішній», концептуалізований шар структури Нового Заповіту. Подальша концептографічна методика складається з дослідницьких процедур, які спрямовані на висвітлення їхнього текстового наповнення. Аналіз текстового простору, що передбачає декодування, розгортання та актуалізацію концептуальних структур, демонструє закріплення їхніх елементів за певними вербальними засобами реалізації, сукупність яких становить план вираження відповідних лексико-тематичних кластерів, вибудованих навколо домінанти (ядра), представленого іменем концепту. Оскільки інтерпретація концептів спирається на певну лексико-семантичну множину, суть методу полягає в семантичному виведенні компонентів концептуалізованої області із сукупності мовних одиниць, що розкривають одну тему (мікротему). Для цього на підставі текстових матеріалів визначається референтна ситуація, з якою спів-

відноситься певний концепт, причому увага зосереджується на текстових смислах та значеннях, що визначаються найближчим контекстом, залишаючись у рамках дистрибутивних зв'язків лексем. Таким чином, реконструкція і семантичне дослідження концепту можуть бути повними за умови здійснення аналізу текстового простору в цілому, а не фрагментарно. Тобто для визначення концептуальної природи ключових слів тексту необхідно врахувати і зафіксувати семантику, породжену розгортанням дискурсу. У результаті цього аналізу вибудовуються багатокомпонентні смислові системи текстових реалізацій ключових слів.

Як приклад наведемо аналіз функціонування в тексті Нового Заповіту ключового слова *спасіння*, яке отримало смислове наповнення з опертям на певні лексико-семантичні множини, визначаючи таким чином основні семантичні лінії, пов'язані з цим найменуванням.

Поняття «спасіння» є одним з основних у Біблії. Слова *спасіння*, *Спаситель*, *спасати*, *спасатися*, *спасений* та ін. уживаються в тексті 152 рази, тобто це поняття є домінантним і характеризується високим ступенем підключення до формування текстових смислів завдяки зв'язкам і відношенням повторюваного слова, а отже, є одним із провідних носіїв змісту, навколо якого формулюються головні ідеї. Це поняття формується численними текстовими масивами, що розкривають його значущість як для кожної окремої людини, так і для всього людства. Воно є настільки важливим, що одним з імен Ісуса Христа є Спаситель. А ім'я Ісус є грецькою формою єврейського імені Єшуа — скорочена форма від Єшошуа, що означає «Єгова є спасіння (спасає)», або «Господь є спасіння (спасає)»: «...ось з'явивсь йому Ангол Господній у сні, промовляючи: “Йосипе, сину Давидів, не бійся прийняти Марію, дружину свою, бо зачате в ній то від Духа Святого. І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ймення Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів”» (Матв., 1, 20–21)¹².

Дослідження концепту *спасіння* передбачає його текстову аспектацію, тобто з'ясування і фіксацію найбільш значущих складників, які виводять його концептуальну схему, що демонструє набір основних сутнісних ознак поняття. Аналіз передбачає виявлення фрагментів, які пов'язані з ним, з метою з'ясування змістового наповнення розглядуваного ключового поняття. При аналізі цього слова було виділено основні семантичні паралелі, що характеризують його напрями осмислення в Новому Заповіті. Саме завдяки текстовим впливам забезпечується смислове наповнення цього найменування, участь у якому беруть такі компоненти, як:

Ісус Христос (Бог): «Бо сьогодні в Давидовім місті народився для вас *Спаситель* (Тут і далі в цитатах з Біблії виділення курсивом наше.— Л. Ш.), *Який є Христос Господь*» (Лук., 2, 11), «Бо це добре й приємне *Спасителю* нашому *Богові*, що хоче, щоб усі люди спаслися, і прийшли до пізнання правди» (1 Тим., 2, 3), «А коли з'явилась благодать та людинолюбство *Спасителя*, нашого *Бога*, Він нас *спас* не з діл праведности, що ми їх учинили були, а з Своєї милості через купіль відродження й оновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через *Христа Ісуса, Спасителя* нашого, щоб ми виправдались Його благодаттю, і стали спадкоємцями за надією на вічне життя» (Тит., 3, 5), «Бо *Син Людський* прийшов не губить душі людські, а *спасати!*» (Лук., 9, 56), «Бо *Бог* не послав *Свого Сина* на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ *спасся*» (Іван., 3, 17), «За обітницею, із його насіння підняв Бог *Ісуса*, як *спасіння* Ізраїлеві, Бог нас не призначив на гнів, але щоб *спасіння* одержали Господом нашим *Ісусом Христом*» (1 Сол., 2, 9), «Через це переносу я все ради вибраних, щоб і вони до-

¹² Цитати наводяться за текстом: Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької наново перекладена / Пер. І. Огієнка.— К., 1992.— 1255 с.

ступили *спасіння*, що в Христі Ісусі, зо славою вічною» (2 Тим., 2, 10), «Тому може Він завжди й *спасати* тих, хто через Нього до Бога приходять, бо Він завжди живий, щоб за них заступитись» (Євр., 7, 25); **гріх**: «Він *ріг спасіння* підніс нам у домі Давида, Свого слуги, щоб народу Його дати пізнати *спасіння* у відпущенні їхніх *гріхів*» (Лук., 1, 69), «Його Бог підвищив Своєю правцею на Начальника й *Спаса*, щоб дати Ізраїлеві покаяння і прощення *гріхів*» (Дії, 5, 31), «Вірне це слово, і гідне всякого прийняття, що Христос Ісус прийшов у світ *спасати грішних*, із яких перший то я» (2 Сол., 4, 15), «І як людям призначено вмерти один раз, потім же суд, так і Христос один раз був у жертву принесений, щоб понести *гріхи* багатьох, і не в справі гріха другий раз з'явитися тим, хто чекає Його на *спасіння*» (Євр., 9, 27–28), «Прийде з Сіону *Спаситель*, і відверне *безбожність* від Якова, і це заповіт їм від Мене, коли відійму гріхи їхні!» (Рим., 11, 26); **Царство Небесне (Боже)**: «Ісус же сказав Своім учням: “Поправді кажу вам, що багатому трудно ввійти в *Царство Небесне*. Іще вам кажу: Верблюдові легше пройти через голчине вушко, ніж багатому в *Боже Царство* ввійти!” Як учні ж Його це зачули, здивувалися дуже й сказали: “Хто ж тоді може *спастися*?” А Ісус позирнув і сказав їм: “Неможливе це людям, та можливе все Богові”» (Матв., 19, 23–26), «А коли з'явилася благодать та людинолюбство *Спасителя*, нашого Бога, Він нас *спас* не з діл праведності, що ми їх учинили були, а з Своєї милості через купіль відродження й оновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, *Спасителя* нашого, щоб ми виправдалися Його *благодаттю*, і стали спадкоємцями за надією на *вічне життя*» (Тит., 3, 7), «Тому, браття, тим більше дбайте чинити міцним своє покликання та вибрання, бо, роблячи так, ви ніколи не спіткнетесь. Бо щедро відкриється вам вхід до *вічного Царства* Господа нашого й *Спасителя* Ісуса Христа» (2 Пет., 1, 11); **віра**: «Хто *увірує* й охреститься, буде *спасений*, а хто не *вірує* засуджений буде» (Мар., 16, 16), «А котрі край дороги, це ті, хто слухає, але потім приходять диявол і забирає слово з їхнього серця, щоб не *вірували* й не *спаслися* вони» (Лук., 8, 12), «І вивів їх звідти й спитав: “Добродіі! Що треба робити мені, щоб *спастися*?” А вони відказали: “*Віруй* в Господа Ісуса, і *будеш спасений* ти сам та твій дім”; Бо кожен, хто покличе Господне Ім'я, буде *спасений*» (Дії, 16, 30–31), «Бо *спасені* ви *благодаттю* через *віру*, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився» (Еф., 2, 4–9), «Та ми *віруємо*, що *спасемося* *благодаттю* Господа Ісуса так само, як і вони» (Дії, 15, 11); **благодать**: «Бог же, багатий на милосердя, через Свою превелику любов, що нею Він нас полюбив, і нас, що мертві були через прогріхи, оживив разом із Христом, *спасені* ви *благодаттю*» (Ефес., 2, 4–5), «Бо *спасені* ви *благодаттю* через *віру*, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився» (Еф., 2, 8–9), «Бо з'явилася Божа *благодать*, що *спасає* всіх людей, і навчає нас, щоб ми, відцуравшись безбожності та світських пожадлиностей, жили помірковано, та праведно, і по-божню в теперішній віці» (Тит., 2, 11–12), «Тож не соромся засвідчення Господа нашого, ні мене, Його в'язня, але страждай з Євангелією за силою Бога, що нас *спас* і покликав святим покликком, не за наші діла, але з волі Своєї та з *благодаті*, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів» (2 Тим., 1, 8), «Та ми *віруємо*, що *спасемося* *благодаттю* Господа Ісуса так само, як і вони» (Дії, 15, 7–11), «Він нас *спас* не з діл праведності, що ми їх учинили були, а з Своєї милості через купіль відродження й оновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, *Спасителя* нашого, щоб ми виправдалися Його *благодаттю*, і стали спадкоємцями за надією на *вічне життя*» (Тит., 3, 5–7); **Євангеліє**: «Бо я не соромлюсь *Євангелії*, бо ж вона сила Божа на *спасіння* кожному, хто *вірує*, перше же юдеїв, а потім гелленові» (Рим., 1, 16), «У Ньому й ви, як почули були слово істини, *Євангелію спасіння* свого, та в Нього й *увірували*, запечатані стали Святим Духом обітниці» (Еф., 1, 13), «А ми завжди повинні дякувати Богові за вас, улюблені Господом браття, що Бог вибрав вас спочатку на *спасіння* освяченням Духа та вірою в правду, до чого покликав Він вас через нашу *Євангелію*, щоб отримати славу Господа нашого Ісуса Христа» (2 Сол., 2, 13), «Звіщаю ж вам, браття, *Євангелію*, яку я вам благовістив і яку прийняли ви, в якій і стоїте, Якою й *спасаєтесь*, коли пам'ятаєте, яким словом я благовістив вам, якщо тільки ви *вірували* не наосліп» (1 Кор., 15, 1), «Через те ж, що світ мудрістю не зрозумів Бога в мудрості Божій, то Богові вгодно було *спасити* віруючих через мудрість *проповіді*» (1 Кор., 1, 21), «І ти знаєш з дитинства *Писання святе*, що може зробити тебе мудрим на *спасіння* вірою в Христа Ісуса» (2 Тим., 3, 15), «Тому то відкиньте всіляку нечисть та залишок злоби, і прийміть із лагідністю *всіяне слово*, що може *спасити* ваші душі» (Як., 1, 21).

Концептуальний аналіз продемонстрував найбільш значущі змістові складники досліджуваного поняття. Концепт емпірично узагальнює контексти, в яких виступає; вони формують цілісний і структурований семантичний простір, ство-

рюючи таке концептуальне поняття «спасіння»: Ісус Христос спасає людей від гріхів для Божого Царства вірою та благодаттю через проповідь Євангелія.

На третьому етапі концептуалізації текстового простору відбувається так зване «занурення» в текст, здатне декодувати, розгорнути й актуалізувати його внутрішню смислову структуру. На цьому етапі здійснюється моделювання підтексту твору через текстову експлікацію суперконцептів. Останні є носіями багатомірних ланцюгів смислів, виражених, як правило, словами та словосполученнями. Контекстуальний аналіз тексту, що спирається на статистику ключових слів, дозволяє побудувати відповідний багатомірний індекс — лексикографічну систему основних, домінантних понять (семантичних зон) Святого Письма та їхніх зв'язків разом з кількісними (статистичними) характеристиками. Як смисловий «портрет» тексту Нового Заповіту розглядаються фразові об'єднання кількісно рівноцінних семантичних домінант, а отже, таких, які мають рівнозначну смислову вагу в тексті, що дозволяє вибудувати цілісну систему їхньої смислової значущості, використовуючи їх як семантичні маркери для подальших когнітивних і герменевтичних студій.

Таким чином, у системі концептосфери Нового Заповіту суперконцептами є фразові об'єднання, що організують текстові смисли у вигляді ядерної, середньої та периферійної зон: 1) «Ісус Христос спасає людей через віру» (елементи зустрічаються понад 10 разів); 2) «Ісус Христос спасає людей через віру», *прощаючи їхні гріхи і даруючи їм вічне життя в Небесному Царстві* (додано ті елементи, що зустрічаються понад 5 разів); 3) «Ісус Христос» пролив Свою кров і воскрес, щоб *прощати*, благословляти, зцілювати, освячати і «спасати людей», котрі покалися *в гріхах* і хрестилися, «через» проповідь Євангелія, «віру» і благодать, *даруючи їм вічне життя в Небесному Царстві* (додано ті елементи, кількість яких більша або дорівнює 3).

Аналогічні текстові побудови було виконано і для інших елементів концептосфери Нового Заповіту, що дозволило зробити певні висновки. Отже, концепти відіграють визначальну роль у забезпеченні когнітивної структури тексту. Вони є актуальними одиницями в системі текстових відношень, які представляють кванти структурованого знання, сформовані в тексті у вигляді багатомірних смислових утворень, де можна виділити три основні виміри: 1) компонентний (лексичний) вимір — у вигляді системи ключових слів, що реалізують у своїй семантичній структурі базові значення концептів і представляють його актуальний, ідентифікаційний пласт, маніфестуючи водночас мовний складник когнітивного каркасу тексту; 2) текстовий (інтерпретаційний) вимір, сформований комплексними текстовими структурами — певними лексико-семантичними множинами, що з'ясовуються за допомогою описаних процедур і представлені мережею своїх реалізацій; 3) смисловий (підтекстний) вимір, який демонструє смислові домінанти тексту, вибудовані в ряди (ланцюжки) за їхньою концептологічною значущістю (вагою), що репрезентують імпліцитну інформацію, на основі якої формуються змістові лінії глибинної семантичної структури тексту.

Важливо, що всі три виміри репрезентації концептографічної структури тексту реалізуються за допомогою процедур, майже алгоритмічних, які значною мірою можуть бути автоматизовані. При такому підході концепти постають когнітивними структурами, що узагальнюють значення низки своїх мовних реалізацій, маніфестують текстові смисли, виступаючи посередниками між мовною та позамовною реальністю твору, а вивчення їх уживання дає ключ до розуміння головної мети твору. На матеріалі Нового Заповіту запропонована

методика дозволила експлікувати з підтексту вербалізовані смисли, провідні біблійні ідеї, сформовані контекстом цілого і представлені концептосферою тексту.

L. L. SHEVCHENKO

THE NEW TESTAMENT CONCEPTOLOGY

This article offers a concept analysis of the New Testament. Biblical concepts deserve most particular attention as they represent and convey the meaning of the text. The concepts are analyzed by means of description of their semantic content and ways of their linguistic explication. This allows us to discover elements of the concepts' inner structure. By summarizing the meanings contained in the interpreting lexical tools we obtain their quite comprehensive semantic description.

The first stage of the concept analysis of the New Testament focuses on determining the plentitude of text tools that are key to the lexical-semantic system. This is followed by concept analysis of the units showing the most important elements of their meaning. The third stage of textual space conceptualizing is used "to take look deep into the text" to decode, expand and actualize its inner content structure. In doing so, we are able to model the sub-text of the writing through textual explication of super-concepts. The latter carry multi-faceted chains of meaning, usually represented by words and their combinations. Concept analysis of the text, which is based on statistics of usage of key words, allows us to create a relevant multi-dimensional index, which we describe as a lexicographic system of fundamental, dominant concepts (semantic zones) of the Holy Scriptures, their relationships and quantitative characteristics.

The proposed methodology can be used to explicate, based on the sub-text, verbalized meanings and key Biblical ideas that are formed by the context of the whole writing and are represented through the concept sphere of the text.

Key words: the New Testament, concepts, text semantic structures, text conceptual system.